

Mediehistoria

Media history

Högskolepoäng: 7,5 hp

Ansvarig institution: Kultur- och medievvetenskaper, Umeå universitet

Huvudområde: Medie- och kommunikationsvetenskap

Nivå: Forskarnivå

Betygsgrader: Underkänd | Godkänd

Språk: Svenska & engelska

Kursansvarig: Prof. Pelle Snickars, Docent Patrik Lundell & FD Johan Jarlbrink

Datum & anmälan: februari-mars 2015 – johan.jarlbrink@umu.se

Fastställande

Kursen är inrättad av prefekten vid Institutionen för kultur- och medievvetenskaper, Umeå universitet, 2014-06-24.

Innehåll

“The neglected grandparent of media studies”, var en gång James Currans karakteristik av mediehistoria. Medieforskningen uppvisar fortfarande ett betydande underskott vad gäller historiska perspektiv, och tanken med denna doktorandkurs är att råda bot på detta, bland annat genom att lyfta fram det expanderande forskningsfältet kring kulturhistorisk medieforskning. Istället för enmediala inriktningar fokuseras här intermediala utbyten och överlappande mediepraktiker, till stor del under perioder före 1900-talet – men också i ökande grad med utgångspunkt i datorn som kulturmaskin. Inspirationen kommer dels från den kulturteoretiska vändningen inom de historiska vetenskaperna, dels utifrån frågor som genereras av vår samtids nya medier. Ny teknik förändrar alltid vår förståelse av det förflutna. Med nya medier följer en ny historieskrivning, och i så motto återverkar den samtida digitala utvecklingen på mediernas historia. En ny digital situation lämnar inte bara nya mediala lager; den förändrar också (för)förståelsen av mediehistorien som sådan. Kursens mediehistoriska perspektiv ska alltså förstås brett (och kursen vänder sig just till forskarstuderande inom ett brett spektrum av humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen.) Å den ena sidan utgör dessa perspektiv ett svar på samtida mediala tendenser och diskussioner kring det så kallade informations- eller kunskapssamhället – i den meningen att det ytterst syftar till att problematisera, nyansera och historisera dem – å den andra sidan utgår det från ett brett mediebegrepp och inkluderar mer än de traditionella massmedierna, press, film, radio och teve (givetvis utan att för den skull utesluta dessa).

Förväntade studieresultat

Kursens mål är att erbjuda doktorander en lika god överblick som djupgående insikt i mediehistoriska problemställningar och forskningsperspektiv. Doktoranden skall efter genomgången kurs kunna redogöra för centrala synsätt inom den historiskt orienterade medieforskningen, liksom inom angränsande discipliner där mediers historia utgör en viktig aspekt.

Undervisningsuppläggning

Kursen är ett samarbete mellan universiteten i Umeå och Lund. Den består av tre internat – pågående från lunch till lunch. Dessutom tillkommer en heldag för examinationer. Vid vart och ett av dessa tre undervisningstillfällen kommer tre mediehistoriska block att presenteras (där Snickars, Lundell och Jarlbrink ansvarar för ett var). Sammantaget innehåller kursen alltså nio tematiska block; en gästföreläsare till två internat kommer också att inbjudas. Alla tematiska block är cirka 2,5 timmar långa; de inleds med en introducerande föreläsning på ungefär en timme – och följs av diskussionsseminarier. Delexamination sker genom aktivt deltagande i diskussionsseminarierna.

Internat I – Umeå 4–5 februari 2015

Kulturhistorisk medieforskning

Introduktion (Jarlbrink)

Den kulturhistoriska medieforskningen har under de två senaste decennierna vuxit fram i kölvattnet av den kulturella vändningen inom de historiska vetenskaperna. En övergripande ambition har varit att genom ett breddat mediebegrepp överbrygga – och därigenom förnya – studiet av mediernas historia. Fältet kännetecknas av en nyorientering både empiriskt och teoretiskt, exempelvis med fokus på mediernas inbördes relationer och på materiellt handfast mediering (snarare än svävande representationer). Mediehistoria bör därför inte längre vara en samling monomediala historier som beskriver olika mediernas utveckling på ett linjärt sätt. Snarare är den kulturhistoriska medieforskningen ett forskningsområde som återkommande betonar inter- och multimedialitet.

Litteratur: Gitelman 2008 (i urval), Jülich, Lundell & Snickars 2008 (i urval), Cronqvist, Jarlbrink & Lundell 2014 (i urval), Cronqvist, Lundell & Snickars 2014 (i urval)

Mediearkeologi

Introduktion (Snickars)

Genom att metaforiskt gräva fram gamla medier frilägger mediearkeologin skikt i mediehistorien – inte sällan genom att fokusera på medieteknologiska återvändgränder. Dessa lager studeras med en driven teoriapparat, och som framväxande disciplin har det mediearkeologiska forskningsfältet i regel varit strikt materialitetsorienterat. I den meningen har mediearkeologerna främst ägnat sig åt artefakter eller speciellt teknologiskt präglade mediesituationer. Givet ett återkommande teknikfokus har mediearkeologins optik ibland beskyllts för att vara teknikdeterministisk. För när (medie)tekniken driver samhällsutvecklingen blir människan – *der sogenannte Mensch* i kittlersk tappning – närmast överflödig.

Litteratur: Parikka 2012 (i urval), Ernst 2012 (i urval), Huhtamo & Parikka 2011 (i urval), Ernst 2008 (i urval).

Vetenskapens mediehistoria

Introduktion (Lundell)

Relationen mellan vetenskap och medier har en lång historia. Den har inte endast handlat om hur vetenskapliga resultat förvandlas till spektakulära nyheter i massmedierna, utan lika mycket om hur vetenskapliga praktiker måste förstås som aktivt anpassade till olika mediala situationer – åtminstone sedan den så kallade vetenskapliga revolutionen. Vetenskapens mediehistoria handlar därför inte endast om representation. Snarare om ett slags återverkan mellan vetenskapen, olika publikationer och andra institutioner, ett utbyte som på ett grundläggande plan påverkat såväl kunskapsproduktionen som kunskapsutbredningen. Ytterst handlar det nämligen om vetenskapens legitimitet och inriktning.

Litteratur: Ekström 2004 (i urval), Jülich 2002 (i urval), Daston & Galison 1992.

Internat II – Lund 19–20 februari 2015

Medier & minne

Introduktion (Snickars) – gästföreläsare Marie Cronqvist

Om det sena 1900-talets humanistiska minnesstudier i första hand intresserade sig för hur minnen delades av kollektiva gemenskaper och hur de (åter)skapade berättelser, har de senaste tio årens medieteknologiska utveckling medfört spännande utmaningar för minnesforskningen. Numera fokuseras ofta motsatsen till det stabila och fixerade – minnesdynamiker, komplexa minnesarbeten, förhandlingar – pådrivna av de sätt på vilka minnen genom digitala system och nätverk i dag lagras, kopieras, decentraliseras och görs tillgängliga för allt fler människor. Digitala medier kännetecknas av en betydande "minneshunger" och erbjuder därför i regel en såväl mer omfattande som friare och öppnare ingång till det förflutna.

Litteratur: Cronqvist 2013, Erll & Rigney 2009 (i urval), Snickars 2014 (i urval).

Kulturtekniker

Introduktion (Jarlbrink)

Begreppet "kulturtekniker" härstammar ursprungligen från agronomin, men har sedan något decennium tillbaka kommit att användas i mediehistoriska analyser av kulturens grundläggande färdigheter/tekniker: skrivande, läsning, räkning, tidmätning, lagring et cetera. Kulturtekniker befinner sig i skärningspunkten mellan det symboliska och det materiella, mellan kropp och teknik, vardag och system. Det är med dessa tekniker som kulturer görs och människor blir till, de utgör förutsättningarna för perception, kommunikation och kognition. Inriktningen stammar från den kittlerska medieteorin, men är (i varje fall i vissa varianter) mer lyhörd för sådant som kulturella kontexter och praktiker.

Litteratur: Winthrop-Young, Iurascu & Parikka 2013 (i urval)

Mediesystem

Introduktion (Lundell)

Komplicerade mediala samband och överkopplingar är inte ett nytt fenomen. Tvärtom har den kulturhistoriska medieforskningen uppmärksammat en mycket komplext interagerande medieindustri och mediekultur redan före 1900. Mediemodernitetens samband har alltså tagit sig olika uttryck, och det har sagts att olika perioders mediesystem förmodligen är mediehistoriens viktigaste studieobjekt. Hur dessa samband egentligen bäst beskrivs är emellertid inte avgjort – metaforiskt som landskap, lösare som nätverk eller kulturer, eller strikt schematiskt som system? Det är också öppet hur dessa vittförgrenade och komplexa relationer bäst studeras retroaktivt – ovanifrån, eller underifrån på en närgående detaljnivå?

Litteratur: Harvard & Lundell 2010 (i urval), Briggs & Burke 2002 (i urval), Bastiansen & Dahl 2003 (i urval) , Bastiansen 2008, Ekström, Jülich & Snickars 2006 (i urval).

Internat III – Uppsala 12–13 mars 2015

Materialitet

Introduktion (Lundell) – gästföreläsare Solveig Jülich

Att konkreta ting kan ha agens är numera en allmän trossats. Det materiella ses då inte blott som förmedlare av, eller något som tillskrivs mening, utan som något som i sig är – och gör betydelser av olika slag. Härmed ifrågasätts den skarpa gränsen mellan yta och djup, mellan uttryck och betydelse. Detta har inte minst metodologiska implikationer: tingen blir samtidigt både analytiska och empiriska objekt. Som forskare handlar det därför om att försöka tänka *med* tinget. Det materiella har i denna mening alltid något slags medialitet. Samtidigt, och hur vi än definierar medier, har all form av medieumgänge materiella aspekter: hur bör man exempelvis beskriva och analysera det digitalas materiella (eller analoga) kvaliteter?

Litteratur: Price 2012 (i urval), Gitelman 2014 (i urval), Gustafsson Reinius, Habel & Jülich 2013 (i urval).

Informationshantering & arkiv

Introduktion (Jarlbrink)

Alla samhällen har varit informations samhällen – farhågorna om ett informationsöverflöd har varit ständigt återkommande. För att hantera överflödet har man samlat, sorterat, förtecknat och indexerat. I efterhand är det till dessa samlingar och förteckningar historikern vanligen vänder sig för att söka det förflutna. Mellan historikern och historien befinner sig därmed arkiven. Dessa arkiv är alltid mediearkiv, där minnet av det förflutna villkoras av varje tids lagringsmedier och dokumentationssystem. Alla historiker har därför att hantera medier – men historiens informations- och lagringstekniker kan naturligtvis också utgöra studieobjekt i sig.

Litteratur: Blair 2010 (i urval), Parikka 2012 (i urval), Schwarz & Cook 2002, Krajewski 2011 (i urval).

Digitalisering

Introduktion (Snickars)

Digitalisering används ibland som ett begrepp för att beskriva hur gamla böcker eller fotografier skannas in på bibliotek eller arkiv, det vill säga ett slags avancerad bildfångst. Men digitaliseringen som kulturellt och medialt fenomen är mycket mer omfattande än så – inte minst mediehistoriskt, där det (möjligen) bara är boktryckarkonsten som kan mäta sig med digitaliseringens mediala och kulturella genomslag. Digitaliseringen av kultur och medier har därtill inom forskningsområden som digital humaniora givit upphov till nya mediehistoriska metoder – som exempelvis topic modeling vilka ofta förutsätter djupt tekniskt kunnande och tvärvetenskapligt samarbete.

Litteratur: Negroponste 1995 (i urval), Kirschenbaum 2008 (i urval), Moretti 2013 (i urval), Morozov 2013 (i urval), Snickars 2014 (i urval).

Heldagsexamination – Umeå 27 Mars 2015

Kursen examineras genom författande av en uppsats/paper på 12–15 sidor (Times 12, 1,5 radavstånd) som bygger på kurslitteraturen och relaterar till kursens förväntade studieresultat. Doktorander väntas kunna redogöra för kurslitteraturen i dess helhet. Examinationsuppsatsen kommer dels att basera sig på resonemang kring delar av kurslitteraturen, dels kring någon mediehistorisk frågeställning som relaterar till doktorandens avhandlingsämne vilket kursen aktualiserat. Examination sker både genom aktivt deltagande i kursens diskussionsseminarier, liksom under en heldag där gruppens inlämnade texter kollektivt diskuteras.

Kurslitteratur (cirka 1 200 sidor)

- Bastiansen, Henrik & Hans Fredrik Dahl, *Norsk mediehistorie*, Universitetsforlag, 2003.
- Bastiansen, Henrik, "Media history and the study of media systems", *Media History* 2008:1, 95-112.
- Blair, Ann, *Too much to know: Managing scholarly information before the modern age*, Yale University Press, 2010.
- Briggs, Asa & Peter Burke, *A social history of the media*, Polity Press, 2002.
- Cronqvist, Marie, "Medier och minnen", *Scandia* 2013:1, 123-132.
- Cronqvist, Marie, Johan Jarlbrink & Patrik Lundell (red.), *Mediehistoriska vändningar*, Mediehistoriskt arkiv, 2014.
- Cronqvist, Marie, Patrik Lundell & Pelle Snickars (red.), *Återkopplingar*, Mediehistoriskt arkiv, 2014.
- Daston, Lorraine & Peter Galison "The Image of Objectivity", *Representations*, 1992:40, 81-128.
- Ekström, Anders (red.), *Den mediala vetenskapen*, Nya Doxa, 2004
- Ekström, Anders, Solveig Jülich & Pelle Snickars (red.), *1897: Mediehistorier kring Stockholmsutställningen*, Mediehistoriskt arkiv, 2006.
- Erll, Astrid & Ann Rigney (red.), *Mediation, Remediation, and the Dynamics of Cultural Memory*, Walter de Gruyter, 2009
- Ernst, Wolfgang, *Sorlet från arkivet*, Glänta, 2008.
- Gitelman, Lisa, *Always already new: Media, history, and the data of culture*, MIT Press, 2006.
- Gitelman, Lisa, *Paper Knowledge: Toward a Media History of Documents*, MIT Press, 2014.
- Gustafsson Reinius, Lotten, Ylva Habel & Solveig Jülich (red.), *Bussen är budskapet: Perspektiv på mobiliet, modernitet och materialitet*, Mediehistoriskt arkiv, 2013.
- Harvard, Jonas & Patrik Lundell (red.), *1800-talets mediesystem*, Mediehistoriskt arkiv, 2010.
- Jülich, Solveig, *Skuggor av sanning*, Linköping Studies, 2002.
- Jülich, Solveig, Patrik Lundell & Pelle Snickars (red.), *Mediernas kulturhistoria*, Mediehistoriskt arkiv, 2008.
- Kirschenbaum, Matthew G., *Mechanisms: New media and the forensic imagination*, MIT Press, 2008.
- Krajewski, Markus, *Paper Machines. About Cards & Catalogs, 1548–1929*, MIT Press, 2011.
- Moretti, Franco, *Distant Reading*, Verso, 2013.
- Morozov, Evgeny, *To Save Everything, Click Here*, Public Affairs, 2013.
- Negroponste, Nicholas, *Being Digital*, Knopf, 1995.
- Parikka, Jussi, *What is media archaeology?* Polity, 2012.
- Price, Leah, *How to do things with books in Victorian England*, Harvard University Press, 2012.
- Schwartz, Joan M. & Terry Cook, "Archives, records, and power: The making of modern memory", *Archival Science* 2002:1-2, 1-19.
- Snickars, Pelle, *Digitalism: När allting är internet*, Volante, 2014.
- Winthrop-Young, Geoffrey, Ilinca Iurascu & Jussi Parikka, "Special Issue: Cultural Techniques", *Theory, Culture & Society*, 2013:6.